

Vírusy medzi nami

Dva roky sa médiá intenzívne venovali COVID-u. Aktuálne na prelome rokov rezonovala najmä klasická chrípka, nízka zaočkovanosť proti nej a jej opätovný nárast po takmer troch rokoch. A čo s vírusmi šíracimi sa medzi zvieratami? Tiež si zaslúžia našu pozornosť.

Prípad č. 1

Keď pozitívne vyhlásenia pre laickú verejnosť sú podnetom na zvýšenie pozornosti odbornej verejnosti ...

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR 18. januára 2023 informovalo verejnosť, že situáciu ohľadne afrického moru ošipaných (AMO) má pod kontrolou tak, ako o tom informoval v informatívnom materiáli rezortný minister ostatných členov vlády na jej rokovaní 11. januára 2023. Domáce a ani komerčné chovy nezaznamenali žiaden výskyt ochorenia od júla 2022 a na druhej strane poľovníci naďalej pokračujú vo svojom vynútenom úsilí podporovanom zo strany štátu aj finančnou motiváciou znižovať denzitu výskytu diviakov na predpísanú výšku. Za informáciami, ktoré sa dostali do médií, však vidíme niekoľko "ale".

V roku 2022 bolo na nákazu afrického moru ošipaných pozitívne diagnostikovaných menej ako 700 diviakov, čo je v porovnaní s rokom 2021 menej o viac ako 4x. K prvému decembru roku 2022 sa predbežne ulovilo o takmer 14 tisíc kusov diviakov menej ako za rovnaké obdobie roka 2021. To zas nie je veľmi pozitívna správa, ale na druhej strane to môže svedčiť aj o nižšom stave diviacej zveri. V roku 2021 sa ochorenie rozšírilo do pätnástich nových okresov v porovnaní s rokmi 2019 a 2020. V roku 2022 sa AMO rozšírilo do ďalších deviatich okresov a začiatkom tohto roka pribudol aj okres Žarnovica ako 41. okres Slovenska, kde boli Národným referenčným laboratóriom vo Zvolene pozitívne testované, ulovené či nájdené uhynuté diviaky. Smutné je, že jedným z centier opakovaného výskytu ochorenia je okrem predhoria Vysokých Tatier aj oblasť stredného Slovenska pod Poľanou či už zo strany Detvy, Zvolena, Bystrice alebo Brezna.

Tu zrejme nepomôže nič iné, len zníženie populácie diviakov na minimum. Poľovníci musia ešte viac pomôcť, aby problém v tejto oblasti neeskaloval. A, ironicky povedané, ani zvýšená ochrana vlka šírenie ochorenia na horách nezastavila. Stále sa nedarí zastaviť ani priestorové šírenie ochorenia a prekročením hraníc okresu Zlaté Moravce má ochorenie na dosah už aj majestátny vrch Zobor. Zaujímavé je tiež tzv. skokovité rozšírenie ochorenia, kde po okrese Zvolen výskyt nie je zaznamenávaný okrem jedného prípadu v susediacich okresoch Žiar nad Hronom či Banská Štiavnica, ale najprv až v 70 kilometrov vzdialenom okrese Zlaté Moravce. Následne boli pozitívne diagnostikované jedince v Novej Bani v okrese Žarnovica.

Chovatelia z komerčných chovov si vážnosť situácie uvedomujú a spolupracujú navzájom s veterinármi, poľovníkmi aj miestnou štátnou správou a samosprávou. Možno by však nebolo neaktuálne otvoriť aj citlivú otázku regulovania vstupov verejnosti do lesov. Turisti, horskí cykloturisti, hubári a zberatelia lesných plodov či psíčkari ako možný zdroj rozširovania ochorenia spolu napríklad so stále početnejšou populáciou zákonom chránených krkavcov? Chýbajú ale aj informačné tabule pre vodičov na čerpacích staniciach a parkoviskách pri hlavných komunikačných trasách. Dovoľujeme si s istotou tvrdiť, že všetci títo menovaní majú minimálne množstvo informácií o nákaze a o fakte, že by mohli mať niečo spoločné s africkým morom ošípaných.

Koniec roka 2022 sa skončil a prvý mesiac roku 2023 sa začal výskytom afrického moru ošípaných v dvoch nových okresoch.

Prípad č. 2

Neželaní návštevníci

Ako každý rok, aj v roku 2022 na jeseň začali v celej Európe pribúdať prípady výskytu ochorenia na vtáčiu chrípku. Nárast počtu ohnísk súvisí so šírením vírusu prostredníctvom migrujúceho vodného

vtáctva. Aj napriek rozsiahlym preventívnym opatreniam toto ochorenie vo viacerých štátoch zasiahlo aj komerčné chovy a okrem veľkých strát na hydine boli zasiahnuté aj komoditné trhy. Napríklad cena vajec v Českej republike atakuje historické maximá. Slovensko zatiaľ, až na jednu výnimku z malého chovu, úspešne odoláva a veľkí chovatelia robia mnohé preventívne opatrenia, aby neboli zasiahnutí.

Dôvodov, že sa vtáčia chrípka na Slovensku zatiaľ neobjavila vo veľkochovoch hydiny, je viacero:

- 99 % slovenských chovov hydiny sa nachádza v uzatvorených halách, kde voľne žijúce vtáctvo nemá prístup,
- vysoký objem investícií vynaložený slovenskými chovateľmi na rekonštrukciu fariem v nedávnom období,
- veterinárny dohľad na farmách a stály veterinárny dozor na našich bitúnkoch,
- chovné priestory na farmách sú po každom turnuse dôkladne vyčistené a dezinfikované,
- voľne žijúce vtáctvo nemá prístup ku krmivu ani napájacej vode na farmách,
- základné opatrenia proti vtácej chrípke sa uplatňujú počas celého roka.

Aj napriek tomu je vtáčia chrípka naďalej nočnou morou každého chovateľa hydiny, o veľkochovoch to platí dvojnásobne. Aj preto na všetkých hydinových farmách na Slovensku platia v súčasnosti sprísnené prevádzkovo-hygienické opatrenia:

- mimoriadne interné veterinárne kontroly chovov,
- platí zákaz vstupu cudzích osôb vrátane áut na farmy. Autá s krmivom musia prechádzať cez dezinfekčné brody, zamestnanci farmy cez rohože s dezinfekčným roztokom,
- zamestnanci sa prezliekajú do pracovných odevov v priestoroch farmy,
- nie je možné striedanie obsluhy medzi jednotlivými halami,
- obsluhujúci personál má zákaz chovu hydiny či exotického vtáctva v domácnostiach a ani sa nemôže v takýchto priestoroch zdržiavať.
- na vodných plochách pri farmách spolu s poľovníkmi plašia chovatelia migrujúce vtáky.

Opäť je dôležitá spolupráca všetkých zainteresovaných, ale aj podpora štátu, nakoľko preventívne opatrenia sú dlhodobou a opakovanou záležitosťou a vyžadujú si značné finančné prostriedky. Tu treba povedať, že to zatiaľ našťastie funguje. Je to dobrá správa aj pre zákazníkov, ktorí majú záruku, že slovenská hydina na pultoch obchodov pochádza zo zdravých chovov.

Prípád č. 3

Keď ani intenzívne úsilie nestačí na najnovšie “novinky na trhu” ...

Od roku 1994 sa na Slovensku úspešne realizuje orálna vakcinácia líšok proti besnote. V roku 2015 bolo diagnostikovaných zatiaľ päť posledných prípadov besnoty u líšok v tesnej blízkosti poľskej hranice. V rokoch 2016 - 2019 nebol v SR diagnostikovaný prípad besnoty a v roku 2018 Slovenská republika opätovne splnila požiadavky na vyhlásenie za krajinu bez výskytu besnoty.

Avšak 30. septembra 2022 bol na území SR potvrdený výskyt besnoty u voľne žijúceho zvieraťa. Išlo konkrétne o jazveca lesného v okrese Humenné. Jazvec bol ulovený aj na základe zmeneného správania. Následne vo vymedzenej zóne sa uskutočnila vakcinácia spoločenských zvierat, ako aj hospodárskych zvierat. Na Slovensku ide o potvrdenie výskytu tohto nebezpečného ochorenia prenosného aj na človeka po takmer 7 rokoch. Zo susediacich krajín sú Česká republika a Rakúsko vyhlásené za krajiny bez výskytu besnoty a v Maďarsku je priaznivá situácia vo výskyte besnoty. Výskyt besnoty je v Poľsku, ako aj na Ukrajine.

Dňa 14. decembra 2022 bol potvrdený pozitívny prípad besnoty u psa pochádzajúceho pravdepodobne z Ukrajiny odchyteného v katastri obce Velké Slemence v okrese Michalovce na hraniciach s Ukrajinou. Pes mal pravdepodobne kontakt s nakazenou líškou. A nakoniec 2. januára 2023 potvrdilo Národné referenčné laboratórium vo Zvolene pozitívny výsledok na besnotu u líšky hrdzavej uhynutej a nájdennej v katastrálnom území obce Rovné nad Udavou. Obec sa nachádza v okrese Humenné v 10 km vymedzenom území, ktoré sa vytýčilo v súvislosti s pozitívnym prípadom u jazveca zo septembra 2022.

Podľa vyjadrenia odborníkov pri všetkých troch prípadoch ide zrejme o mutáciu vírusu, ktorý zatiaľ na Slovensku nebol zaznamenaný a ktorý nemá nič spoločné s posledným výskytom besnoty v roku 2015. Porovnaním sa tiež zistilo, že kmeň vírusu besnoty vykazuje vysoké percento homológie s

vírusmi besnoty v súčasnosti cirkulujúcimi na Ukrajine, Moldavsku, Rumunsku, Maďarsku a Poľsku. Situácia z pohľadu poľnohospodárov je o to vážnejšia, že extrémne vnímavé na besnotu sú aj hospodárske zvieratá a to najmä hovädzí dobytok. Choroba je veľmi nebezpečná a môže postihnúť všetky druhy cicavcov.

28. september je vyhlásený ako Svetový deň besnoty a je spomienkou na výročie úmrtia francúzskeho mikrobiológa Louisa Pasteura, ktorý ako prvý pripravil očkovaciu látku proti besnote. Besnota sa vyskytuje v 150 štátoch sveta a ročne na ňu umrie 60 tisíc ľudí. Takže momentálne aj Slovensko musí byť v pozore.

Prípad č. 4

Psíčkari pozor!

Veterinári z Kysúc a Žiliny koncom roka 2022 upozornili psíčkarov, že sa v ich regióne vyskytlo nebezpečné ochorenie, takzvaná Aujeszky choroba. Ochorenie sa nazýva aj pseudobesnota a je pre psov smrteľné. Medzi typické znaky nákazy patrí intenzívne svrbenie najmä v okolí hlavy a papule, škrabanie do krvi a až sebapoškodzovanie. Nakazené zviera hynie zväčša do 12 a výnimočne až 36 hodín od výskytu príznakov. Inkubačné štádium trvá u psov od dvoch do desiatich dní. Počas tejto doby si majiteľ zvyčajne nič nevšimne. V súvislosti s daným ochorením sú najviac ohrozené poľovné psy. Prenášačom a zdrojom nákazy je totiž diviacia zver. Psa netreba voľne púšťať, jeho stret s uhynutým diviakom môže byť fatálny. Dôvodom nákazy môže byť aj konzumácia čerstvého diviacieho prípadne bravčového mäsa. Vakcína na toto ochorenie neexistuje. Ochorenie nie je prenosné na človeka. Zároveň nie je možný prenos medzi inými zvieratami, napríklad zo psa na iného psa či mačku.

A na záver

Byť dnes poľnohospodárom nie je pre mnohých atraktívne a ani lákavé. Čo je nakoniec aj dobré, pretože pracovať v tomto sektore môžu len tí, ktorých to naozaj baví a ktorí vedia riešiť aj problémy,

ktoré často prekračujú oblasť poľnohospodárstva. A vírusy ozaj hranice nepoznajú. A neboja sa ani zbraní, lebo vedia, že ani tie na ne často nestačia. Bojovať s nimi môžu len tí, ktorí to majú v DNA. A tí ostatní by ich mali rešpektovať. Budú sa mať lepšie nielen oni, ale aj ich najbližší, najlepší či najvernejší priatelia. A ako odmenou im bude dobrý pocit po vychutnaní si kvalitnej potraviny pochádzajúcej zo zdravého zdroja.